
'ROJAVA MODELİNİN ÖNÜNDE ÇOK ÖNEMLİ SINAVLAR VAR'

30.09.2016

Agos, 29 Eylül 2016

Fehim Taştekinle, İletişim Yayınları'ndan geçtiğimiz günlerde çıkan Rojava: Kürtlerin Zamanı kitabından yola çıkarak, Suriye Savaşında son günlerde yaşanan gelişmelere uzanan bir söyleşi yaptık.

Gazeteci Fehim Taştekinin Rojava: Kürtlerin Zamanı adlı yeni kitabı İletişim Yayınlarından çıktı. Taştekin, geçen yıl yayımlanan Suriye: Yıkıl Git, Diren Kal kitabının devamı niteliğindeki yeni kitabında sunuşunda şöyle diyor: Suriye: Yıkıl Git, Diren Kal adlı kitabıma noktayı koyarken Rojavanın hakkını veremediğimi belirtip kendimi Kürtlere borçlu bırakmıştım. Kritik bir dönemin tanıklarından biriydim; bir gazeteci duyarlılığı beni alıp götürdü. Kayıtsız kalamadım, tarihe not düşmek istedim. En azından gördüm, dinledim ve yazdım demek için...

Fehim Taştekinin kitabı yayımlandıktan kısa süre sonra suç delili sayıldı. Diyarbakırda Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin evlerine geçen hafta yapılan baskınlarda 24 öğretmen gözaltına alınırken, 7si çıkarıldıkları mahkemece tutuklandı. Operasyon düzenlenen öğretmenlerden birinin evinde yapılan aramalarda bulunan, Rojava: Kürtlerin Zamanı isimli kitap ise ifade ve tutanaklara suç delili olarak geçti.

Taştekin, kitabında Osmanlının yıkılış döneminden günümüze Rojavada yaşanan tarihsel süreci akıcı bir üslupla anlattıktan sonra, Afrin, Kobani ve Cezire kantolarından oluşan Rojavada kurulan siyasi ve sosyal modeli mercek altına alıyor. Fehim Taştekinle kitabından yola çıkarak, Suriye Savaşında son günlerde yaşanan gelişmelere uzanan bir söyleşi yaptık.

Kitabınızda da belirttiğiniz gibi Rojavada kantonlara dayalı yönetim modeli Suriyede olduğu kadar uluslararası kamuoyunda da ciddi bir meşruiyet kazandı. Bu meşruiyet ve saygınlık nasıl sağlandı?

Sözünü ettiğiniz meşruiyetin yükseldiği temelde birtakım tarihi ve coğrafi gerçekler var. Öncelikle

Rojava coğrafyası parçalı bir coğrafya. Irak Kürdistanı gibi yekpare bir coğrafya Rojavada söz konusu değil. Afrin ve Kobani kantonları Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgeler olmasına rağmen Cezire kantonunda Kürt nüfusun yoğunluğu görece olarak daha düşük;Araplar, Türkmenler, Çeçenler, farklı etnik kimliklerden Hristiyanlardan oluşan çoğul bir yapı var. Tarihsel olarak da nüfusun sürekli hareket halinde olduğunu görüyoruz. 1915 sürecinde Türkiyeden sürülen Ermeniler ve Süryaniler, daha sonra yine Türkiyeden sürülen Kürtler bu bölgelerde yerleşmişler. Kobani dediğimiz yer böyle bir yer. Bu nedenle oldukça politize bir bölgeden söz ediyoruz. Bu tarihsel arka planda Araplar, Kürtler ve Hristiyanlar arasında dönem dönem ciddi sorunlar da yaşanmış. Yani tarih de coğrafya da siyasi atmosfer de kırılgan. Rojavadaki aşiretlerin özellikle Arap aşiretlerinin Şam yönetimiyle eskiden beri arasının iyi olduğunu görüyoruz. Süryaniler de kendi bekâlarını Suriye devletine bağlı görürler. Osmanlı sonrası yaşanan kırım ve katliamlar, Suriyede Süryaniler için yeni bir sayfa açılmasına neden oldu. Bu yeni sayfa Süryaniler için kıymetli. Esad yönetiminde etnik ve kültürel hakları tam olarak yasal güvence altına alınmamış olsa da dini bir azınlık olarak korundular. Üstelik, Türkiyeden, diğer Ortadoğu ülkelerinden çok daha iyi koşullarda yaşadılar. Bu sürecin sonunda IŞİD gibi kendilerini yok etmek isteyen bir güç ortaya çıkınca yüzlerini Şama döneceklerdi ve zaten dönüyorlar. Dış çerçevede ise Türkiye faktörü var. PYD ve YPGyi PKK'nın devamı olarak gören Türkiye Rojavayı kendisi için bir tehdit olarak değerlendiriyor. Rojavada Çeçenler gibi Osmanlı döneminde bölgeye Ermenilere ve Kürtlere karşı denge unsuru olarak yerleştirilen bir topluluk var. Ayrıca yine Türkiye'nin manipüle etme gücü olan Türkmenler var. Bütün bu hassasiyetleri ve Şam yönetimiyle ilişkileri dikkat almak zorundasınız. Bunlar dezavantajlar olsa da bunu avantaja çeviren iki önemli faktör var.

Nedir o avantajlar?

Birincisi, PYD ve YPG, en başından savaşı şehirlerden uzak tutma stratejini benimsedi. Biz Suriye ordusuyla savaşmayacağız ve cihadçı grupları şehirlerimize sokmayacağız dediler. Bu strateji sayesinde Suriye'nin diğer bölgeleri cehenneme dönerken Rojava yerleşimlerinde görece istikrarlı bir gündelik hayat inşa edilebildi. Bu korunaklı bölgede Hristiyanlar, Türkmenler ve Araplar korundular. Bu güvenlik motivasyonu Kürtlerin ve PYD'nin işini kolaylaştırdı. Öcalan'ın temelini attığı bir yapı, Suriye Kürtlerini önce ideolojik ve politik olarak etkiledi ve savaş sürecinde de yönetimi devralmayı başardı.

İkincisi ise Biz Esad rejimiyle savaşmıyoruz; bağımsızlık perspektifimiz yok; kendi kültürümüzü yansıtan yeni bir model ortaya koyuyoruz denildi. Meclisler, komünler kuruldu. Bu süreçte bazen PYD'nin tabanını oluşturan Kürtlerin de tepki gösterdiği bir paylaşım sistemi ortaya çıktı. Eşbaşkanlık sistemiyle Süryaniler, Araplar yönetime katıldılar. Başbakan Kürt ise yardımcısı Süryani oldu. Savunma Bakanı Kürt ise savunma bakan yardımcısı Çeçen oldu. Ekonomik boyutta ise savaş koşullarında insanlara nefes aldırarak, imece usulüne dayalı dayanışma modelleri çerçevesinde işleyen bir ekonomik model ortaya çıktı. Güvenlik güçleri içerisinde de Araplar, Süryaniler yer aldı. Sonuçta, ekonomide, siyasette ve güvenlikte katılımcı bir model ortaya çıktı. Savaş koşullarında bunun alternatifi, yağma, talan ve savaş lordları demektir. Savaş koşullarında savaş lordlarının ortaya çıkmaması çok değerli bir durumdur. Savaş lordları ekonomiyi, güvenliği, insani yardımları kısacası her şeyi tekeline alır. Buna Rojavada izin vermediler. Bu çok önemlidir.

Yapılan hatalar ve ortaya çıkan aksaklıklar için de denetim mekanizmaları iyi çalıştırıldı. Cezire gibi Kürt nüfusun az olduğu, Arapların, Hristiyanların ciddi bir nüfus ağırlığına sahip olduğu bir toplumda bunu gerçekleştirmek o kadar kolay değildir. Buna bir devrim diyenler var...

Size göre bu bir devrim mi?

Bu çok devrimci bir fikir ve girişim ama Rojava modelinin önünde çok önemli sınavlar var. Bu sınavların hatırlatılması, bu uyarıların yapılması gerekir.

Nedir onlar?

Şu anda Rojava yönetimiyle ABD arasında bir ortaklık kuruluyor. Bunun avantajları olduğu gibi dezavantajları da var. Avantajı, uluslararası alanda Rojava modelinin meşruiyetinin güçlenmesinde önemli bir avantaj sunuyor bu ittifak. Türkiyenin olumsuz propagandasına karşı önemli bir faktör bu. Çek Cumhuriyetinde YPGnin temsilciliği var. Avrupa Parlamentosunda YPGnin bayrağı var. ABDyle ortaklık da bu meşruiyeti güçlendiriyor. Öte yandan ABD kirli oynayan bir aktördür. Sizi başka türlü kullanmak isteyecektir. ABD, Rojavadaki askeri güçleri Suriye ordusuyla karşı karşıya getirmeye çalışacaktır. Bu bir risktir. ABDyle ilişkiler derinleştiği takdirde, bu Kürtlerin Rojavadaki kazanımlarının kalıcı bir kurumsallaşmaya dönüşmesine engel olur.

Neden?

ABD ile Suriye yönetimi savaştan çok önceden bu yana düşmanlar. ABDnin Suriye yönetimini dize getirmek istediği herkesin bildiği bir gerçek. Şam yönetimi ABDyle ilişkileri derinleştirmiş bir Rojavayı da düşman olarak görebilir. Bu Rojava içindeki dengeleri de sarsar. Rejimle köprüleri atmak istemeyen Araplar ve Süryaniler için bu kabul edilebilir bir durum olmaz. Şunu da unutmamak gerekir; Suriye ve Suriyelilik bugün uluslararası planda küçümsense de önemli bir aidiyet ve kimliktir. Araplar, Süryaniler, ABDnin yedek gücü durumundaki bir Kürt yönetimi yerine Suriyeye ait olmayı tercih edecekler. Burada rejimden söz etmiyorum; Suriye fikrinden Suriyelilik kimliğinden söz ediyorum. Bu kimlik birleştirici bir kimlik haline geldi. Süryaniler ve Araplar bunun bilincinde. Eğer siz Kürtler olarak bunu reddederseniz tarihsel olarak Kürtlerle Araplar ve Süryaniler arasında yaşanan tarihsel çatışmalar hatırlanır. Öte yandan, Rojavanın yüzölçümünde genişleme olursa yeni katılacak yerleşimlerin ciddi uyum sorunları olabilir. Mesela ABDliler Rakkaya operasyon için diretiyorlar ama PYD bu konuda temkinli zira Rakkadaki IŞİD yönetimi düşse bile Rojavadaki modeli Rakkaya uyarlamak hiç de kolay olmayacak.

Türkiyeyle ilişkiler de ayrı bir handikap oluşturuyor, değil mi?

Evet, Türkiye özellikle son günlerde farklı bir oyun planıyla devreye girdi. ABDnin sıkışmışlığını ve Rusyanın açtığı alanı iyi kullanan Türkiye, Suriyede kendine alan açıyor ama bunu Kürtlere karşı yapıyor. Kürtlerin kazanımlarını yok etmeye yönelik hamleler de Rojavada direnç oluşturuyor. Orada kimse Bizi YPGden kurtarıyorsunuz, hoşgeldiniz demeyecektir. Ama öte yandan da Türkiye Türkmenlerin bir kısmını YPGye karşı mobilize etmeyi başardı. Yani Türkiyenin varlığı Rojava yönetimini hata yapmaya zorluyor. Mesela Türkiye sınırından Kobaniye doğru atış yapılıyor ve YPGnin yanıt vermesi isteniyor. YPG bu tuzağa düşmemek için uğraşıyor. Ama bundan sonra ne olacağı bir risktir elbette.

Rojavadaki Hristiyanların durumu nedir?

Kürtlerin ve PYDnin birtakım hataları oldu. Bu hatalar Süryanileri ikiye böldü . Bir kısım Şam yönetimiyle birlikte hareket ederken bir kısmı ise YPGyle birlikte hareket ediyor. Aslında bazı Süryani grupların YPGyle hareket etmesi yeni değil çok daha öncesine dayanıyor. Tabii ki Türk devletinin ve Kürt aşiretlerinin günahlarını üstlenmeyen bir hareket olarak PYD, Hristiyanlarla ilişki kurarken avantajlıdır. Bu yakınlaştırıcı unsurun güçlendirilmesi gerekir. Bunun korumacı bir yaklaşımla değil, işbirliği ve dayanışmaya dönük bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerekiyor. Kürtlerden şu sözleri duyarsınız: Biz bedel ödüyoruz, canımızı veriyoruz ama Hristiyan mahalleleri boşalıyor; Avrupaya, Lübnana gidiyorlar. Onlar da gelsinler bizimle birlikte omuz omuza savaşsınlar. Onların boşalttıkları mahallelere, onların boşalttığı evlere gelen göçmenleri yerleştiriyorlar. Bu belki güncel nedenleri dikkate aldığınızda hak verebileceğiniz gerekçeler ama tarihsel hafızayı dikkate aldığınızda daha dikkatli ve özenli davranmanız gereken bir konu. Benim 50 bin kişilik askeri gücüm var, burayı da ben koruyorum derseniz buradan farklı bir model çıkmaz. Ancak bu konuda PYDde hatalarla yüzleşmek, özeleştiri ve denetim mekanizmalarını çalıştırma iradesi söz konusu. Mesela boş kalmış bir Hristiyan okulunu askeri mevzi haline getirirken bunu zorla değil, o okulun sahiplerinin rızasıyla yapmalısınız. Burada anahtar kavram rızadır.

Hristiyanlar açısından da kendi renklerini olabildiğince taşıyabilmeleri çok önemli. Esad yönetimi Hristiyanlara dini haklarını tanıdı ama etnik-kültürel kimlikleri konusunda yeterli hak tanımadı. Bu haklar da tanınmalı, mesela Süryanilerin okuyacağı ders kitaplarının müfredatının nasıl yazılacağı konusu var. Rojavanın tarihini bir Kürtten, bir Araptan ve bir Süryaniden farklı şekilde dinleyebilirsiniz. Ama Süryanilerin ders kitaplarında ne yazacağına Süryaniler karar vermeli. Bazı şeyler sembolik olmaktan çıkarılmalı. Mesela Meclis eşbaşkanlığını bir Süryaniye vermek önemli ama bu sembolik kalırsa olmaz. Savaş şartlarında bazı dış faktörlerin zorlayıcılığında kurulmuş yapıları barış zamanına taşımak önemlidir. Bu modeli barışa aktarabilerseniz, işte o zaman Rojava Devriminden söz edebilirsiniz.

Türkiyenin askeri müdahalesi kanton modelini çözmeye yetmez

Çözüm süreci şu anda gündem dışında ama Suriye ve Rojavadaki gelişmelere paralel olarak çözüm sürecinin yeniden gündeme gelebileceğini düşünüyor musunuz?

AKP hükümeti iç siyasette ve Suriyede kendi marjlarını sonuna kadar kullanmak istiyor. Bu, çatışmanın sürmesi anlamına geliyor. Hükümet, çatışma seçeneği tükenene kadar müzakere sürecine geçmeyi düşünmüyor. Kapalı kapılar ardında birtakım görüşmeler yapıldığını duyuyoruz ama bunun müzakereye dönüşmesi en azından kısa vadede mümkün görünmüyor. Hükümet sağ muhafazakâr kesimi konsolide ederek oy oranını artırıp HDP'yi güçlü olduğu yerlerde geriletmek istiyor. Bunun için de HDP'yi olabildiğince terörize etmeye, Türkiye partisi olmaktan çıkarmaya çalışıyor. Çatışmanın nihai çözümü getirmeyeceğini hükümet de biliyor. Ayrıca Rojavanın Kürtler için esin kaynağı ve model olmasını hükümet kesinlikle istemiyor. Orada da ABD'nin Kürtlere verdiği desteği çekmek ve orada mümkünse çözülmeyi başlatmak ve Rojavayı Suriyenin kendi iç sorunu haline getirmek istiyor. Çünkü yarın Kürtlerle müzakere masasına oturulduğu zaman Kürtlerin Rojavadan daha azına razı olmayacağız demesini istemiyorlar. Müzakere sürecine geçilemeden önce askeri müdahaleden olabildiğince sonuç almak istiyor Türkiye ama bunun çok başarılı olacağını sanmıyorum. Türkiye'nin askeri müdahalesi Rojavada kurulan kanton modelini çözmeye yetmez. Bu çok büyük bir savaşı gerektirir, Türkiye bu savaştan çıkamaz. Kobani ve Afrin kantonlarında PYD'nin çok ciddi bir toplumsal desteği var. Cezire için belki aynı şeyi söyleyemeyiz ama orada da destek az değil. Bu toplumsal desteği savaşla kırmamız mümkün değil. Erdoğan'ın çatışma sürecini bir süre daha sürdürdükten sonra tekrar çözüm sürecine gireceğini düşünüyorum. Ancak bu çok kısa vadede olmaz.

Kaynak/Source: